

bevorderen; even geoorloofd werd het geacht, proeven te nemen die, zo werd gehoopt, er toe konden leiden dat, na een overwinning, het *Herrenvolk* zich sneller zou kunnen voortplanten en de voortplanting van volkeren waaraan de rol van lijfeigenen toegedacht was, naar believen beperkt kon worden.

De medische experimenten zijn begonnen in september '39: toen reeds heeft men in Sachsenhausen gevangenen gebruikt om de uitwerking van bepaalde gifgassen na te gaan en de experimenten zijn hier en daar voortgezet tot in de allerlaatste fase van de oorlog. Er is daarbij meer geëxperimenteerd dan men na de oorlog heeft kunnen bewijzen en er zijn ook zonder twijfel meer slachtoffers gevallen dan men later officieel heeft kunnen vaststellen. Het is moeilijk, van dat alles een zinvol overzicht te geven: er zijn zo veel verschillende experimenten geweest in zo veel verschillende kampen, ja men krijgt uit het geheel van het documentatiemateriaal de indruk dat elke onevenwichtige doordraver die in Duitsland als medicus werkzaam was, zonder moeite, als hij dat wenste, de gelegenheid kreeg, gevangenen als proefkonijnen te gebruiken. Daarvoor was niet meer nodig dan dat hij goede betrekkingen had met Himmler, of met een lid van Himmlers *Persönlicher Stab*, of met een wetenschappelijke relatie van de *Reichsführer-SS* of met het *Institut für wehrwissenschaftliche Zweckforschung der Waffen-SS und Polizei*, of met de chef van de afdeling *D III (Sanitätswesen)* van het *SS-Wirtschafts- und Verwaltungshauptamt*, dr. Enno Lolling (een morfijnist en alcoholicus). Intussen vielen de zes-en-zestig Duitse medici van wie vaststaat dat zij zich persoonlijk aan medische experimenten op gevangenen schuldig gemaakt hebben (Duitsland telde toen ca. negentigduizend praktiserende artsen), zeker niet allen in de categorie van die onevenwichtige doordravers. Onder hen waren gezaghebbende medische autoriteiten wien het slechts aan twee dingen schortte: normaal medegevoel en een geweten; beter misschien: hun geweten was geperverteerd. Bij hen gold elke activiteit die ten voordele van Duitsland leek te strekken, als 'goed' of althans als moreel toelaatbaar. Op gewetensbezwaren, soms geuit op wetenschappelijke congressen van medici waar verslag werd gedaan van sommige experimenten, werd steevast door aanwezige gezagsdragers van partij en staat gereageerd met te wijzen op de ontzaglijke beproevingen die de Duitse militairen aan het Oostelijk front doorstonden en op de zware offers die door hen werden gebracht.

Wij willen nu, een overzicht biedend¹, aansluiten bij de algemene doel-

¹ Wij baseren ons overzicht hoofdzakelijk op het werk van A. Mitscherlich en F. Mielke: *Medizin ohne Menschlichkeit. Dokumente des Nürnberger Ärzteprozesses* (1960) en op de gegevens die de *International Tracing Service* (Arolsen) gepubliceerd heeft in het *Operations Report 1973*. Andere gegevens ontleen wij aan E. Kogon: